

Митрополит Струмички Наум

ЗА САМООПРАВДУВАЊЕТО

Има едно случување во Новиот Завет опишано од Светите евангелисти (Мат. 19, Марко 10, Лука 18), преку кое може да се види како се одвива актот на самооправдувањето и какви се последиците од него. Тоа се местата во коишто се опишува разговорот што го води Христос со богатиот младич.

Кога младичот дојде пред Христос, Му се обрати со зборовите: 'Учител-ле благ, какво добро треба да направам за да имам живот вечен?'

А Христос му одговори: 'Зошто Ме нарекуваш благ? Никој не е благ освен единот Бог', и го потсети на Божјите заповеди: 'Не убивај, не прељубодејствувај, не кради, не сведочи лажно; почитувај го татка си и мајка си; сакај ги ближните свои како себеси!'

А С К Е Т С К О

Младичот побрза да Му одговори: 'Сето тоа сум го запазил од младици', и во продолжение вели: 'Што ми е уште потребно за да имам живот вечен?' Христос му одговори: 'Ако сакаш да бидеш совршен, оди, продај го имотот свој и подели го на сиромаси, и ќе имаш сокровиште на небото; па дојди и врви по Мене!' Но младичот си отиде нажален затоа што беше многу богат.

После сè што наведовме, слободно можеме да заклучиме дека Христос, како Бог Кој сè знае, ова последното барање го постави пред младичот не толку заради тоа што навистина очекуваше од него да го исполни повикот за совршенство, туку само за да му покаже дека ги нема исполнето ниту првите заповед што му ги посочи Тој. Односно, ако и претпоставиме дека младичот ги исполнувал некако заповедите, согласно неговото сведоштво, тој тоа сигурно го правел како оние што 'даваат од својот непотребен вишок', а не како вдовицата со двете лепти која даде 'сè што имаше за својот живот'. Давањето од непотребниот вишок, односно подвигот само во моментите кога благодатта отворено ни содејствува а прекин на аскетско-молитвениот подвиг кога благодатта се сокрива, не нè очистува од страстите и не нè просветлува. Тоа го прави само подвигот на давање 'сè што имаме за својот живот' или континуираниот аскетско-исихастички подвиг во времето кога благодатта се крие од нас.

Дека младичот навистина не ги исполнил заповедите што Христос му ги посочи и не го поминал патот на очистување од страстите и на просветлување на умот, кој го поминуваме преку исполнување на заповедите, покажува и фактот што тој не Го препозна Христос како Господ, ниту на почетокот од разговорот ниту потоа.

Доколку навистина ги исполнеше заповедите, младичот ќе го имаше поминато патот на очистување, ќе беше просветлен и како и многубројни други примери во Евангелието ќе Го препознаеше Господ во учителот (како што тој Го нарече) Исус и ќе тргнеше по Него. Вака, и покрај можноста што му беше дадена, а заради заробеноста на срцето од некоја страст и со тоа помраченост на умот (што е една од трите карактеристики на непокајаниот ум, заедно со гордоста и расеаноста), тој не Го препозна и не го прифати Божјото слово за себе, самооправдувајќи се, и со тоа покажувајќи отворено, иако несвесно, непослушание.

Значи, без оглед на тоа колку младичот мисли дека настапува искрено или не, случувањето покажува дека него го поткрадуваат заробеноста од некоја страст и високото мислење за самиот себе изразени преку гревот на самооправдување. Неговото тврдење дека заповедите ги запазил уште од младици е обично самооправдување, со оглед на тоа дека не ги гледаме плодовите на таквиот подвиг: 'очистување на срцето' и 'просветлување на умот', преку кои Го препознаваме Христос и од кои добиваме сила да го прифатиме Неговиот повик и да врвиме

по Него, каде и да оди. Страста којашто Самиот Господ ја посочува како пречка за очистување и отворање на срцето кај младичот, е среброљубието: 'ако сакаш да бидеш совршен, оди, продај го имотот свој, подели го на сиромаси и ќе имаш сокровиште на небото, па дојди и врви по Мене!' Но, како што знаеме, младичот си отиде нажален затоа што 'беше многу богат', затоа што беше заробен и затемнет од страста на среброљубието. А неговите зборови: 'што ми е уште потребно за да имам живот вечен?' не се ништо друго освен потврда на самооправдувањето и показател на високото мислење за самиот себеси, пример за мнение. Тоа мнение и му попречи на младичот да ги забележи прекорот и опомената (со Кого разговара), упатени кон него уште на почетокот од разговорот, што се кријат во по малку грубите Христови зборови: 'зошто Ме нарекуваш благ? Никој не е благ освен единиот Бог.' Заради таа прелест на мнение и заради страста на среброљубието младичот и си оди нажален, мислејќи дека сè направил како што треба, а ете останува неразбран, незабележан и непризнат.

Вакво нешто се случува и со нас секогаш кога на некој прекор од нашиот духовен отец реагираме со истиот грев на самооправдување како младичот, односно - секогаш кога се противиме на прекорот од нашиот духовен отец и наместо зборот 'прости' се самооправдуваме и велиме 'ама јас го направив тоа', или 'јас не го направив она' итн. А сè што се бара од нас во тој момент, без разлика дали она што духовниот отец го вели нам ни изгледа или навистина е неточно, е во таа прилика да одговориме со послушание, со зборот „прости“. Односно со смирено прифаќање на неговите прекор. Значи, суштината се состои во зборот „прости“, во смиреното прифаќање на неговото слово за нас, односно во послушанието, за да се покори нашиот горд ум, во барање на Божјата, а не на човечката правда. Секогаш кога нема да одговориме со зборот

Митрополит Струмички Наум

„прости“ треба да знаеме дека ако ништо друго барем сме робови на страста на славољубието, на високото мислење за самите себеси, на меннието. Страстите се тие што го држат нашето срце заробено и затворено за умносрдечната молитва, а умот непросветлен, тоа многу добро сите го знаеме. Страстите и демоните, кои секогаш се поврзани со нив, се тие што нè држат приземјени и неспособни да одговориме на небесниот повик постојано упатен кон нас. Заробеноста од страстите нè принудува да ја самооправдуваме нашата неспособност и духовна неподготвеност во моментите кога треба да го заштитиме високото мислење за себе, мнението.

Еве уште еден евангелски пример за тоа: „Царството небесно прилега на човек цар, кој направи свадба на сина си и ги испрати своите слуги да ги повикаат поканетите на свадба; а тие не сакаа да дојдат. Потоа испрати други слуги и им рече: ‘Кажете им на поканетите: *ејте, пригoйвив јадење јунциџе мои и сè шџо е угoено се заклани и сè е гoйово; дојдеџе на свадба!*’

Но тие не сакаа да знаат за тоа, а си отидоа: кој на нива (страст на сластољубие), кој по трговија (страст на среброљубие); а некои, пак, ги фатија неговите слуги, ги исмеаја и ги убија (страст на славољубие)“ (Мат. 22, 2 - 6).

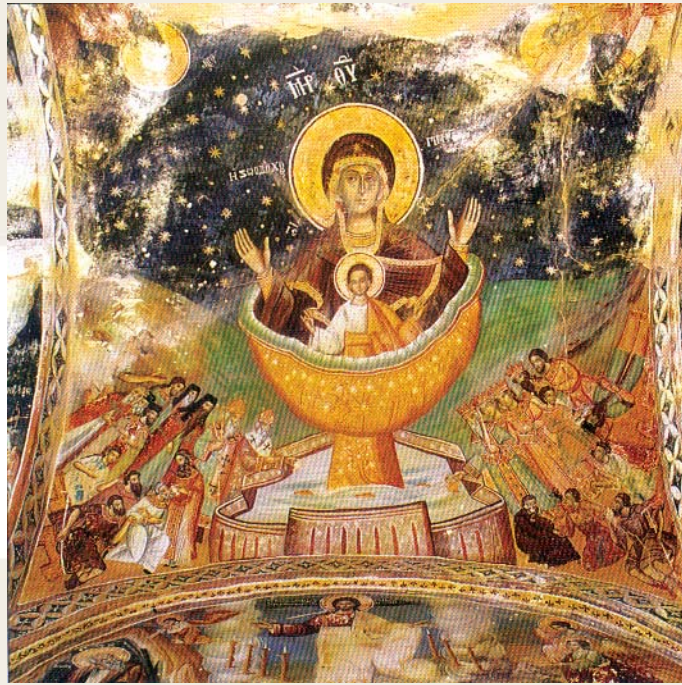
АСКЕТСКО

ЗА ПОСЛУШАНИЕТО

Матеј, глава 15

- ... 21. И кога излезе оттаму, Исус замина во земјата Тирска и Сидонска.
22. И ете, една жена Хананејка, како излезе од оние краишта, повика кон Него, велејќи: ‘Помилуј ме, Господи, Сине Давидов! Керка ми жестоко се мачи од бес.’
23. Но, Он не ѝ одврати ниту збор. И пристапувајќи до Него, учениците Негови Го молеа и велеа: ‘Отпусти ја, оти вика по нас.’
24. А Он одговори и рече: ‘Јас сум пратен само при загубените овци на домот Израилев.’
25. Но таа, кога пристапи, Му се клањаше и велеше: ‘Господи, помогни ми!’
26. А Он, одговарајќи ѝ рече: ‘Не е добро да се земе лебот од децата и да се фрли на кучињата.’
27. Но таа Му рече: ‘Да, Господи, но и кучињата јадат од трошките што паѓаат од трезата на нивните господари.’
28. Тогаш Исус одговори и рече: ‘О жено, голема е твојата вера. Нека ти биде по желбата твоја!’ И во тој час оздраве керката нејзина.

АСПЕКТ

Оваа евангелска случка со жената Хананејка ни ја покажува сета големина на послушанието и неговото значење за нашето духовно исцелување, односно за духовното перобразување и восовршување.

Читајќи го светото Евангелие, забележуваме дека откако жената ги упати своите молби кон Христос, Тој не ѝ одговори ниту со еден збор, туку наполно ја игнорираше. И сигурно не еднаш туку многупати таа повика кон Него во тие за неа тешки мигови, но останува без да добие одговор. Најпосле учениците Негови, и самите зачудени бидејќи никогаш не Го беа виделе вака строг и „немилостив“, лично Го замолија Христос да ѝ помогне. Ако не затоа што многу се сожалија на неа, барем затоа што сакаа да се ослободат од тоа вознемирување. Но, Христос останува со непроменет став и однесување, Тој не ја ни погледнува: ‘Јас сум пратен само при изгубените овци на домот Изралиев’.

Сето тоа што се случува е огромно понижување и болка за жената. Но таа повторно Му пристапува и поклонувајќи се упорно Го моли, не обрнувајќи внимание на својата „пониженост“, на својата душевна и телесна исцрпеност. Тогаш Христос го изговара Својот, за неа многу тежок и навредлив, збор кој ја изедначува жената со бесловесните животни, со кучињата. Тоа е веќе врв на „понижувањето“. При слично на ова случување човек најчесто ги губи и надежта и почитта и довербата кон оној што му ја причинува навредата и душевната болка. Вообичаено следи непријатно изненадување, душевна болка, помисли и затемнување на умот, возвраќање со секакви навреди и клетви и оддалечување од оној што повредува.

А С П Е К Т И

Митрополит Струмички Наум

Но не и во овој евангелски случај. Жената го прифати Христовиот збор и сметајќи се така и самата недостојна за внимание, помош и милост, како некое куче, побара да ѝ дадат само од трошките што им паѓаат на децата од трпезата додека тие го јадат лебот. Тоа што вообичаено го добиваат кучињата. И веднаш го слушаеме Христовиот збор на одобрување и потврдување на нејзиниот подвиг на вера, смирение и послушание: 'О жено, голема е твојата вера! Нека ти биде по желбата твоја'. Во еден миг онаа којашто беше во крајна „пониженост“, беше помилувана и воздигната заради своето целосно послушание и вера во Христос и заради, на тој начин, остварената заедница со Него.

Да резимираме што всушност се случува со жената Хананејка при нејзината средба со Христос:

Прво, таа го прифати Христовото однесување (метод на крајно игнорирање) кон неа т.е. Неговото дело. Второ, го прифати Неговиот збор (крајно навредлив) за неа, а со тоа и Неговото учење.

А С К Е Т С К О

Трето, таа ја прифати Неговата волја и Промисла (метод на крајно понижување) за неа во врска со нејзиното спасение. И бидејќи ги прифатила делото, зборот, промислата и волјата Христови, неизбежно веднаш ја прими и благодатта Христова и личносната заедницата со Него. Нејзината молба веќе имаше друг квалитет и вредност пред Него: *'И во тој час оздраве ќерката нејзина.'*

Како значење има сето ова за нашиот монашки живот?

Однесувањето на жената Хананејка кон Христа покажува каков треба да биде нашиот однос кон духовниот отец т.е. какво да биде нашето послушание кон оној кој во нашиот живот претставува икона Христова, седи на местото и во образот Христов. Кон оној кој слободно и љубовно го одбираме и под чиј просветлен ум своеволно и доброволно го покоруваме нашиот од гордоста расеан и помрачен ум, сè додека, преку растење во послушанието, Самиот Христос не се изобрази и вообличи во нас. Сè додека не стигнеме до степенот на 'просветленост на умот'.

Така, најпрвин ние сме должни да го прифатиме делото на нашиот духовен отец во однос на нас. Неговото однесување кон нас може да биде свесно небрежно, занемарувачко, дури и понижувачко. Понекогаш, особено кога ни треба, може да се случи да не можеме да го видиме, дури ни да го слушнеме по телефон за подолг период. Другпат ќе забележиме дека снисходи кон некој друг за разлика од строгиот однос кон нас. Но сето тоа, преку аскетско смирение и послушание, треба да го прифатиме и примиме како исправно и спасително однесување кон нас, кое нè чисти од нашата гордост и суета, од нашето мислење и славољубие.

Не смееме да дозволиме демонскиот сомнеж, кој секогаш наоѓа укрепа во нашето повредено високо мислење за самите себе, да ја поткопа нашата вера во Божјата Промисла за нас изразена преку делата на нашиот духовен отец. Всушност, сите непријатности што можат да ни се случат во манастирот од страна на човек не можат да бидат големи искушенија, туку Господ понекогаш допушта ние како такви да ги почувствуваме за наше побрзо очистување и духовен опит. Манастирот е посебно место, во него и искушенијата и благодатта се многу поголеми отколку во светот. Особено се големи менталната и душевната борба со демоните. Ова само од опит може да се знае.

Второ, должни сме да го прифатиме зборот на нашиот духовен отец за работите во секојдневниот манастирски живот без поговор. На секое наше знаење, кое во извесна област од практичниот живот може да биде и поголемо од обично, често и од знаењето на духовниот отец во таа област, треба да му го претпоставиме судот на духовниот отец, за да се сочуваме од пад во непослушание. Не сме дошле во манастир заради земјоделие, сточарство, градежништво или издавачка дејност и слично, туку заради очистување на срцето и просветлување на умот, заради умносрдечната молитва и заради совршена лична заедница со Бога, Света Троица.

Трето, должни сме да ја прифатиме волјата и расудувањето на духовниот отец како наша волја и наше мислење и да постапуваме според неговиот последен збор. Битно е исправноста на сите наши посебни мисли, желби и чувства да ја проверуваме со нашиот духовен отец. Секако, проверката претпоставува и иложување на нашите ставови и видувања, но без оглед на степенот на нашето поистоветување со нив и душевната болка што ќе ја претрпиме, ние мора да ги восогласиме со последниот збор на отецот. Особено ваквото послушание е пресудно во периодот на очистување на срцето и не смее да се напушти до моментот на добивање на дарот на умносрдечната молитва. Друг редовен пат нема. Единствено нешто заради кое треба да се загрижи духовното чедо е кога ќе забележи дека духовниот отец се однесува кон него со посебно внимание: без да му подвикне, без да го игнорира, без да го опомене итн., тогаш треба да знае дека е надвор од патот. Без ваков аскетски подвиг на послушание, како што погоре го објаснивме, никогаш нема да воспоставиме личносен однос со духовниот отец, ниту пак со Христос.

Послушанието неизбежно ќе ни ја донесе благодатта Христова и ќе нè подигне од нашата „пониженост“, од затвореноста на срцето, од нашето ропство на страстите и на со нив поврзаните демони. Ако, пак, не сме послушни, односно не ги прифатиме делото, зборот, расудувањето и волјата на оној кого Христос го поставил за наш учител и водач во духовниот живот, тогаш ја губиме личносната заедница со Бога, бидејќи: ‘Кој го прими оној што го праќам Јас, Мене Ме прима, а кој Ме прима Мене, Го прима Оној, Којшто Ме пратил’ и обратно: ‘Кој се откажува од вас, од Мене се откажува; а кој се откажува од Мене, се откажува од Оној што Ме пратил’.